

BLOSSOM VALLEY

DEEL I

ELLEN RINK

Isabelles
vlucht

DE FONTEIN

Ik kijk op mijn horloge. 'Hoelang denk je dat we nog bezig zijn?' vraag ik, terwijl ik me al onrustig begin te voelen. Ik had dit nooit onder werktijd moeten plannen, dat doet het gesprek geen goed. Het enige waar ik mee bezig ben, is het feit dat ik dit stiekem doe en er enorm gezeik mee krijg als Bas Pouwens erachter komt.

'Moet je ergens zijn?' Anke – de praktijkondersteuner van de huisarts – kijkt me onderzoekend aan. Ze zit tegenover me aan het bureau.

'Ik heb een halve dag zorgverlof opgenomen omdat ik met m'n moeder naar de oncoloog moet. Eigenlijk had ik nu een call gehad, maar die heb ik verplaatst.'

'Omdat je dit gesprek gepland had?'

Ik knik. 'Anders zou mijn baas zeggen dat ik het maar na tien uur 's avonds moet plannen of in het weekend.'

'Maar Isabelle, ik werk niet na tien uur 's avonds of in de weekenden.'

'Weet ik. Daarom.'

'En een halve dag zorgverlof is een halve dag zorgverlof. Wat jij de rest van de ochtend doet met je tijd is toch jouw keuze?'

'Zo ziet mijn baas dat niet.'

'Hoe laat moet je met je moeder in het ziekenhuis zijn?'

'Elf uur.'

'Het is nu halfnegen...' Anke lijkt bezorgd. 'Je hebt nog tijd genoeg.'

'Maar om negen uur heb ik een Zoommeeting.' Ik druk mijn lippen op elkaar en kijk beschaamd naar mijn vingers, die in elkaar ge- haakt op mijn schoot liggen. 'Ik kon geen nee zeggen; Polenski is mijn klant en ze verwachten veel van me in korte tijd.'

Anke zwijgt, kijkt me aan met een bedenkelijk gezicht. Zuchtend steek ik mijn handen omhoog.

‘Een halve dag is ee–’

‘Is een halve dag. Ik weet het,’ mompel ik zacht.

‘Wat weet je?’

‘Grenzen, nee zeggen, blabla.’

‘Op jouw aanvraag van de huisarts staat...’ Anke bladert in een mapje. *‘Zoekt hulp bij balans, voelt zich altijd gehaast en gestrest. Is bang voor een burn-out. Oorzaak wellicht vroegere thuissituatie in combinatie met huidige werk en relationele uitdagingen.’* Ze kijkt me aan. ‘Zeer verkorte samenvatting natuurlijk van jouw bezoekje en hulpvraag, maar klopt dit?’

‘Ja, dit klopt wel.’

‘Met de huisarts heb je het vooral gehad over je werk en je... onvermogen om grenzen aan te geven en nee te zeggen. Mag ik dat zo zeggen?’

‘Onvermogen is het zeker.’ Ik slik en schud balend mijn hoofd. Ik ben zo’n puinhoop. ‘Dat is nog een understatement.’

‘En je relatie lijdt daaronder? Dat je zo druk bent met je werk?’

‘Niet precies dat...’

‘Maar? Wat dan wel?’

Ik denk kort na, maar weet het antwoord helaas al wel. ‘Luuk lijkt een beetje op...’ Ik bijt op mijn lip. Een normaal mens zou nu misschien huilen, of op z’n minst tranen voelen branden in haar ogen. Voor het eerst de ongezouten, lelijke waarheid uitspreken. ‘Luuk lijkt op mijn vader. En op mijn baas. Op de een of andere manier lijkt dat te zijn wat ik ken, zo’n type man. En hoe giftig ook, het is wat ik herken en daardoor veilig of zo. Ik ben geen psycholoog, maar dat zal m’n valkuil wel wezen.’

‘En de relatie met Luuk is daardoor lastig voor je?’

‘Begint het steeds meer te worden, ja.’

‘Hoe komt dat?’

‘Omdat ik zo moe ben van alles. Vooral van mezelf. Ik trek bepaalde dingen gewoon niet meer, het moet anders. Ik kan zo niet verder.’

Anke denkt na, ik ben ook stil.

‘Denk je dat dat ook te maken heeft met vroeger?’ vraagt ze dan. ‘Dat de dingen nu zo lopen? Dat je zo moe bent?’

‘Dat zal vast.’ Ik knik beamend. ‘Nee, dat weet ik eigenlijk wel zeker.’

‘Heb je een vervelende jeugd gehad?’

‘Mwah... dat is relatief. Er zijn vast heel veel mensen die het slechter hebben gehad vroeger. Leuk was het ook niet, maar goed. We werden niet geslagen of zoiets. Ik denk dat het voornamelijk onkunde was van mijn ouders.’

‘Wie is “we”?’

‘Guus, mijn tweelingbroer, en ik. We hebben een heel sterke band.’

‘Wat was er vervelend in jullie jeugd?’

Ik trek kort mijn wenkbrauwen op. ‘Ja... lastige vraag om dat zo te beantwoorden. We hadden – hebben een heel dominante vader en een heel zwakke moeder. Hou het daar maar op. Jij weet je conclusies dan vast te trekken.’

‘Nee, vertel?’

‘We... eh...’ Ik kijk weer op mijn horloge. ‘Mijn vader is oud-commando en maakt deel uit van de Special Forces bij de mariniers. Nog steeds in de staf van MARSOF. Gaat tot het gaatje, knetterhard. Mijn moeder is echt het tegenovergestelde. Een ongeschoold, dom muisje zonder ambities. Ze was knap, is ze nog steeds. Ik snap anders niet wat ze ooit in elkaar hebben gezien, maar ze zijn nog steeds samen en Guus en ik zijn... Nou ja, ze hebben nooit onder stoelen of banken gestoken dat ze een tweeling vooral heftig vonden. Wij hebben eigenlijk nooit iets goed kunnen doen...’ Ik gooi mijn handen uit onmacht omhoog ter ondersteuning. ‘Vanaf de conceptie, bij wijze van. Mijn moeder was thuisblijfmoeder, maar ze had beter kunnen gaan werken en ons vijf dagen per week naar de opvang kunnen brengen. Misschien wel de hele week. Dan waren we beter af geweest. M’n vader was er niet veel, maar als hij er was, dan voerde hij een militair regime in huis waar Noord-Korea u tegen zegt.’

‘Dat is nogal wat.’

‘Was het maar wat.’

‘Hoe is de relatie tussen jullie en jullie ouders nu?’

‘Kut, maar m’n moeder gaat misschien dood dus ik probeer een goede dochter te zijn.’

‘Gaaf misschien dood?’

‘Ze heeft kanker.’

‘En de relatie tussen jou en Guus?’

‘Hij is mijn hele familie in één persoon. De enige die ik nodig heb.’

‘Dat is mooi.’ Anke knikt goedkeurend. ‘Dat jullie zo’n sterke band hebben.’

‘Ik zou eerlijk gezegd niet weten wat ik zonder hem zou moeten. Ik denk dat hij omgekeerd hetzelfde zou zeggen. Het was soms echt heftig vroeger, maar we hadden elkaar.’

‘Wat is de eerste vervelende herinnering die je hebt?’

Ik kijk op m’n horloge. Tien voor halfnegen, shit. De onrust begint grotere vormen aan te nemen en ik schuif heen en weer op m’n stoel.

‘Isabelle? Je hebt nog even,’ probeert Anke geruststellend. Maar zij heeft nooit te maken gehad met Bas Pouwens. Zij weet helemaal niet of ik nog even heb.

‘Ik heb er zoveel,’ antwoord ik uiteindelijk. ‘Maar het eerste wat naar boven komt, is die keer dat Guus in de schuur moest slapen omdat hij z’n broccoli niet wilde eten.’

‘In de schuur?’

‘Ja. Het was midden in de winter en min drie, als ik het me goed herinner. We waren acht.’

Anke probeert neutraal te blijven kijken, maar ik zie de afkeuring op haar gezicht. Zelfs de meest ervaren praktijkondersteuner vindt hier iets van. Ze zwijgt, wellicht in de hoop dat ik verder praat, maar dan zit ik hier nog langer. Ondertussen begin ik me ongemakkelijk te voelen bij het terugdenken aan die avond. Ook al waren we kinderen, ik heb de beelden haarscherp op m’n netvlies staan. Vooral het huilende gezicht van Guus – terwijl hij met z’n vuist op het raam van de schuurdeur bonkt – wil maar niet weggaan. Hij wilde eruit natuurlijk, maar mijn vader liet hem zitten. Vanaf dat moment nog twaalf uur. Ik zeul het beeld al drieëntwintig jaar met me mee en ik kan het maar niet loslaten. De wanhoop en de machteloosheid die ik voelde ook niet. Ik wilde hem zo graag helpen, maar mijn moeder hield me tegen met de woorden: *maak papa maar niet nog bozer*.

‘En iets over jezelf?’

‘Ze waren voorzichtiger met mij, ik ben een meisje. Of ik moet zeggen: mijn vader was voorzichtiger met mij. Ik denk dat ik de naaste herinneringen heb aan de keren dat ik achter de auto aan moest lopen nadat ik op de manege was geweest.’

‘Achter de auto aan moest lopen?’

‘Ja. Dan had ik iets niet goed gedaan of de dag daarvoor een onvoldoende gehaald op school of zoiets doms. Dan moest ik naar huis lopen.’

‘Hoe ver was dat?’ vraagt Anke voorzichtig.

‘Vijftien kilometer.’

‘En toen was je... hoe oud?’

‘Ik geloof dat ik de eerste keer zes was. Ik had die ochtend mijn ontbijt niet opgegeten en daar was hij gefrustreerd over, denk ik. Het ging jaren door.’

Anke slikt.

‘Werden we hard van, zei hij dan. Volgens hem hadden we daar wat aan in de toekomst. Als we maar geen mietjes werden, dat was zijn doel.’

‘Godallemachtig, meisje toch.’ Ankes façade breekt.

Ik haal mijn schouders op, probeer nonchalant over te komen, maar ik weet donders goed dat het behoorlijk *fucked up* is.

‘Praat Guus ook met iemand?’

Ik schud mijn hoofd. ‘Nee, niet dat ik weet. Maar dat ik met jou ben gaan praten is ook meer omdat ik...’ Ik tuit mijn lippen, kijk uit het raam en gebaar op een gegeven moment met mijn handen dat ik het ook niet meer weet. ‘Ik loop vast nu. Het wordt te veel, met Luuk en het werk en zorgen voor m’n zieke moeder... terwijl ik... Ik weet het ook eigenlijk niet,’ mompel ik zacht, terwijl ik opsta. ‘Ik moet gaan.’

‘Maak alsjeblieft je zin af,’ zegt Anke. ‘Terwijl ik...?’

‘Terwijl ik diep in mijn hart geen zin heb om voor iemand te zorgen die nooit iets voor mij heeft gedaan. Maakt dat me een vreselijke dochter?’

‘Absoluut niet. Ik kan me die gedachte voorstellen en zou je graag terug willen zien.’ Anke staat ook op. ‘Als we samen een burn-out

kunnen voorkomen, dan moeten we dat denk ik proberen.'

'Kun je dan na tieners of in het weekend?' Ik trek mijn jas aan en loop al naar de deur. 'En de feestdagen zitten er ook nog tussen. Moet ik ook werken. Misschien een keer in een vakantie; ik heb nog zo ongeveer drieduizend vakantiedagen tegoed die ik niet kan opmaken.'

'Isabelle...' Anke zucht diep, maar het is geen geïrriteerde zucht. Het is onmacht.

'Bedankt, Anke. Misschien zien we elkaar nog.'

Ik trek de deur open en loop de praktijk uit. Eerst die call met Polenski goed afronden en daarna naar de oncoloog. Daarna naar de Zuidas, waar Bas Pouwens helaas naartoe verhuisd is met zijn bedrijf. Lekker aansluiten in de file op de A12. Nog drie dagen en dan is het kerst. Eerste kerstdag ben ik wel vrij, bij Gods gratie. Misschien kan ik dan normaal eten en slapen. Misschien.

Het is halftien 's avonds wanneer ik de parkeergarage in loop. Halftien – het is tegenwoordig eerder regel dan uitzondering. Ik voel het in mijn stramme lijf, alles doet pijn. Deze werkdagen van ruim veertien uur gaan me niet in de koude kleren zitten en bovendien waren de kerstdagen afgelopen weekend ook slopend.

Met een zucht stap ik in de auto, blij dat ik even kan zitten na een langdurige presentatie in de overbevolkte kantoortuin, waardoor ik bijna twee uur op die rottige pumps aan een soort statafel moest staan. Daarnaast moest ik weer zeker vijf keer vertellen dat ik níét die ene actrice ben uit *Game of Thrones*. 'Nee, ik ben niet de *Mother of Dragons* met bruin haar. Dus nee, ik ben ook niet *Emilia Clarke*. Dank voor het compliment.' Zelfs dit soort dingen zuigen energie tegenwoordig.

'Uit,' mompel ik, terwijl ik de pumps van mijn voeten schop en ze daarna onder de pedalen vandaan trek. 'Uit, uit, uit. Weg ermee.' Ik gooi ze op de achterbank en wil vervolgens de auto starten, maar op de een of andere manier lukt het nog niet. Ik ben té uitgeput. Nu de weg op gaan zou uiterst onverantwoord zijn; ik zou de dure BMW tegen de eerste de beste lantaarnpaal parkeren.

In de stilte tuur ik voor me uit, mijn hersens draaien overuren en zijn totaal lamgeslagen tegelijkertijd. Is dit normaal, die chaos in m'n hoofd? Die ruis en tegelijkertijd de pauzeknop die ingedrukt lijkt zodra ik het werk verlaat. Ze eisen zoveel van me dat ik totaal niet meer functioneer buiten het kantoor. Het vreemde is wel dat ik de enige ben die er last van heeft; niemand merkt iets aan me. Ben ik dan zo goed in het opzetten van een masker? Of ga ik gewoon maar door en door, tot ik er dood bij neerval? Is dit hoe een burn-out begint? Ik voel me niet goed, eigenlijk al heel lang niet, en ik moet er iets mee voordat ik omval. Praten met Anke helpt niet; ik hield er na

de laatste keer alleen maar nachtmerries over vroeger aan over. Ik krijg geen energie meer van mijn werk. Eigenlijk krijg ik nergens nog energie van, alsof ik totaal verdoofd ben.

Ik schrik op van mijn telefoon, die hardop klinkt vanuit m'n tas. Mijn hele wezen is erop getraind zo snel mogelijk op te nemen, Bas Pouwens verwacht volledige 'commitment' van zijn personeel. Ik kan inmiddels wel kotsen van dat Engelse kantoorjargon, waar hij te pas en te onpas mee smijt. Misschien moet ik gewoon ontslag nemen.

O, het is Luuk.

Ik neem op, redelijk opgelucht dat het mijn werk niet is, al heb ik eigenlijk ook geen zin in Luuk na zo'n dag.

'Hoi.'

'Hoi schat, waar blijf je?'

'Ik stap net in. Het is verdomme halftien en dan moet ik ook nog een uur naar huis rijden.'

'Ah ja, als je een grote dame binnen de internationale marketingwereld wilt worden, dan zul je het weten ook. Hoort erbij, niet zeuren.'

Ik sluit mijn ogen en leg m'n achterhoofd tegen de hoofddeun. 'Hoef je me niet uit te leggen, ik weet het.' Ik zeg maar niet dat ik eigenlijk helemaal geen grote dame binnen de internationale marketingwereld wil worden.

'Niet iedereen kan een mooie leasebak rijden en een hypotheek van bijna een miljoen krijgen, wij wel. Wees trots.'

Ik ben in staat om te roepen dat die klote-auto en de hypotheek me op het moment maar matig interesseren, maar hij zou me niet geloven. Ik heb immers altijd gezegd dat ik het financieel goed voor elkaar wil hebben en ik ben altijd trots geweest op wat Luuk en ik bereikt hebben samen. Als ik nu zou zeggen dat ik liever een dierenwinkel zou hebben, zou hij me uitlechten en me vragen hoe we die vakantie naar de Malediven gaan betalen volgend jaar. Van de verkoop van hondenbrokjes?

'Heb je al gegeten?' vraagt hij.

'Nee.'

'Neem je dan onderweg wat te eten mee? Ik heb ook nog niks gehad.'

‘Daar heb ik echt geen energie meer voor. Kun jij niks maken?’

‘Maken?’ Hij laat het klinken alsof ik hem net heb gevraagd eigenhandig de groenten van het land te halen en een kip te slachten. ‘Nee schat, daar heb ik geen tijd voor. Ik heb nog drie zaken voor te bereiden voor morgen. Neem maar wat mee. Al is het Mac.’

‘Oké.’ Weer een zucht. Zelfs eten halen voelt nu als een veel te grote taak. ‘Tot zo.’

‘Tot zo. En kom maar gauw naar huis, er is storm op komst.’

‘Oké,’ zeg ik weer voordat ik ophang. Alles is me te veel en misschien komt dat doordat het donderdag is en ik er al bijna zeventig uur op heb zitten deze week, maar die allesoverheersende vermoeidheid sluimert al maanden en het wordt niet minder.

‘Schat? Isabel?’

‘Hm?’ mompel ik, nog half slapend. Gek dat ik overal kan slapen, behalve ’s nachts in bed.

‘Het is nog niet eens twaalf uur. Kom. Kijk eens.’ Luuk duwt zijn telefoon onder mijn neus. ‘Gaaf, toch?’

Gapend knipper ik met m’n ogen en duw mezelf overeind op de bank. Ik was echt even helemaal van de wereld.

‘Wat is dit?’ Ik neem zijn telefoon aan.

‘Deze locatie? Wat vind je?’

‘Locatie? Waarvoor?’

‘Waarvóór?’ herhaalt hij verbijsterd. ‘Nou, niet voor je verjaardag.’

‘O, sorry. Sorry, ik was even...’ Ik schud kort mijn hoofd en veeg de slaap uit mijn ogen voordat ik door de foto’s scrol op Luuks telefoon. ‘Het ziet er prachtig uit, maar dit is het buitenland. Waar is het?’

‘Italië.’

‘Italië? Nee, Luuk. Dat gaat niet.’ Ik geef de telefoon weer terug. ‘M’n vader wil buiten z’n werk om niet reizen en met de gezondheid van m’n moeder lukt dit ook niet.’

‘In Italië hebben ze ook chemo’s.’

Ik zucht diep. ‘Heb je me hiervoor wakker gemaakt? Voor dit soort onzinnige opmerkingen?’

‘Wat dan?’

Ik reageer niet.

‘Maar het ziet er toch wel even beter uit dan de Westerbouwing in Oosterbeek. Daar kun je niks van zeggen.’

‘De Westerbouwing is prachtig en bovendien waren we daar toch al over uit?’ Ik sta op en loop naar de keuken. ‘Als ik me nu ook nog eens moet gaan bezighouden met zaken die allang geregeld zijn, dan ontploft m’n hoofd al helemaal.’

‘Ik heb je ook niet gevraagd je ermee bezig te houden. Ik regel het toch? Ik deel het alleen maar mee.’

Luuk gaat verder met scrollen en trekt een bepaald gezicht; ik observeer hem vanuit de keuken. Het is zijn verwende gezicht. Het gezicht van een jongetje dat vroeger – als enig kind – nooit ‘nee’ hoorde. Een jongetje dat alles kreeg wat hij wilde, ook al waren zijn ouders niet eens echt rijk. Ze hadden gewoon besloten dat Luuk hun prins was en zo gedraagt hij zich soms nog steeds. Het is een kant die ik ook in hem bewonder, want juist omdat hij nooit ‘nee’ accepteert, krijgt hij ook altijd alles voor elkaar. Dat doortastende is, naast dat het soms vermoeiend is, ergens ook heel aantrekkelijk. Nee, het wás aantrekkelijk. En is ‘doortastend’ het goede woord, of drukt hij gewoon altijd zijn zin door en interesseert het hem niet hoe ik ergens over denk? Waarschijnlijk het laatste. Ik begin steeds meer te beseffen dat Luuk geen teamplayer is.

‘Ik ga kijken wat het kost. Misschien is het niet eens zo heel veel duurder dan de Westerbouwing,’ gaat hij verder.

‘Nee,’ zeg ik dus maar. Gewoon om eens te kijken wat er gebeurt. Ik zeg eigenlijk nooit nee, het komt nauwelijks in mijn woordenboek voor, maar ik ben zó moe en mijn lontje is kort. Eigenlijk heb ik al maanden geen lontje meer. Helemaal niks.

‘Nee?’

‘Het kán niet. Ik kan niet zonder mijn ouders trouwen en bovendien zijn er genoeg vrienden en vriendinnen die dat niet kunnen betalen of niet weg kunnen vanwege kinderen of werk.’

‘Je ouders kunnen niet naar Italië?’

Ik frons mijn wenkbrauwen.

‘Ja, wat bedoel je nou? We kunnen toch tussen de chemokuren

door die kant op?’ Hij draait zich naar me toe en kijkt me oprecht verbaasd aan. ‘Ik snap niet waarom dat niet kan. We kunnen Florine bellen en vragen wat ze ervan vindt. Misschien vindt ze eventjes de zon op haar gezicht wel heerlijk.’

‘Het laatste wat mensen met uitgezaaide huidkanker willen, Luuk, is zon op hun gezicht.’ Ik probeer mijn zucht in te houden. ‘En vraag m’n vader dan ook even of hij het leuk vindt om naar Italië af te reizen.’

‘Hans moet niet zo zeuren.’

‘Ga jij het Hans maar vertellen. Ik kijk wel uit.’

‘Je moet eens proberen om het los te laten. Stop eens met het willen pleasen van je ouders. Het is toch nooit goed.’

Ik ben te moe voor dit soort kansloze discussies en voel hoe mijn hoofd het begint op te geven; er is geen ruimte meer voor strijd met Luuk.

‘En bovendien,’ gaat hij verder, ‘ben je misschien wel gelukkiger zonder je ouders erbij op je grote dag.’

Misschien wel, daar moet ik hem gelijk in geven. Nee, niet ‘misschien’. Zeker weten.

‘Het was de wens van mijn moeder om me te zien trouwen, dus het zou raar zijn als ze er dan niet bij is.’

‘Ga je weer. Laat ze los.’

‘Luuk, ik h—’

‘Italië heeft dan toch nét dat beetje extra. Mijn ouders zouden het fantastisch vinden,’ valt hij me in de rede. ‘Ik ga een offerte opvragen.’ Hij begint te scrollen en te typen.

Ik weet niet eens of ik hier iets bij voel. Of ik me genegeerd voel, aan de kant geduwd, overrompeld, of hoe je in andere bewoordingen netjes zegt dat Luuk gewoon ontzettende schijt heeft aan mij.

‘Doe wat je niet laten kunt. Ik ga slapen.’ Ik draai me om en loop naar de gang.

‘Huh, slapen? Hoezo?’

‘Ik ben moe!’ roep ik vanaf de trap.

‘Iedereen is moe,’ reageert Luuk nog, maar ik hoor aan zijn stem dat hij ergens anders mee bezig is. Die offerte, waarschijnlijk. ‘Dat heet volwassen zijn.’

'Whatever,' mompel ik nog.

Ik neem een lange, warme douche en loop direct door naar de slaapkamer. Gek genoeg voel ik de behoefte niet om welterusten tegen Luuk te zeggen, om nog te praten over de locatie van de bruiloft of om hem überhaupt nog te zien. Het is wel best zo, ik wil alleen maar slapen.

Helaas gaat het hetzelfde als de afgelopen weken. Ik ga liggen en mijn brein gaat in de hyperactieve modus. Het is letterlijk piekeren over van alles en nog wat en ik kan het niet stoppen of uitzetten, het gaat maar door. Het gesprek met Anke van vorige week blijft maar voorbijkomen.

Godallemachtig, meisje toch... Is het echt zo erg? Ben ik echt zo naar de klote dat een praktijkondersteuner haar medelijden openlijk uitspreekt?

Uiteindelijk hoor ik Luuk nog naar bed gaan en de laatste keer dat ik op mijn wekker kijk, zie ik dat het bijna drie uur 's nachts is. Dit is niet vol te houden, ik word gek.

Eerste druk juli 2025

Copyright © 2025 Ellen Rink

Copyright © 2025 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagillustratie © Shutterstock

Opmaak binnenwerk Mat-Zet bv, Weesp

ISBN 978 90 261 7881 8

ISBN e-book 978 90 261 7882 5

ISBN luisterboek 978 90 261 7883 2

NUR 301

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en data-mining niet toegestaan.